

Lasterikaste perede toimetulek ja vajadused*

Andra Reinomägi

2006. aastal viis Sotsiaalministeerium läbi kolme- ja enamalapseliste perede uuringu, mille eesmärgiks oli kaardistada perede olukorda, võimalusi, soove ja vajadusi. Uuringus käsitleti perede tööhõive ja elamistingimustega seotud probleeme, pere-loomekäitumist ja seda mõjutavaid tegureid, hinnanguid perepoliitikale ja poliitilistele meetmetele, uuriti perede majanduslikku olukorda ning toimetulekuga seotud küsimusi ja täpsustati perede vajadusi nii lastekasvatamise kui üldise toimetuleku osas.

Uuringutulemustest selgus, et otseste rahaliste toetuste asemel eelistavad pered neile suunatud teenuseid. Perede hinnangul vajavad olulist parandamist nende elamistingimused. Praegusest enam soovitakse nõustamisteenuseid ja suurtele peredele suunatud transporditeenuseid. Perede hinnangul on nende võimalused tervise eest hoolitsemisel ning tervishoiuteenuste kasutamisel piiratud, samuti sooviksid nad rohkem võimalusi enesearenduse ja huviharidusega tegelemiseks.

Sissejuhatus

Perepoliitika üheks eesmärgiks on perede toetamine ja abistamine laste kasvatamisel. Olulisel kohal on perede elukvaliteedi tagamine ja toimetuleku soodustamine. Seejuures pööratakse erilist tähelepanu lasterikastele peredele. Lasterikka pere mõiste ei ole kõikjal üheselt defineeritud ning eri institutsioonid käsitlevad seda erinevalt. Paljuski oleneb see ühiskonnas valitsevatest väärtushinnangutest ning riigi võimalustest, aga ka demograafilisest olukorrast ja perepoliitika eesmärkidest. Peretoetuste seisukohalt on poliitilise otsusega määratud see, mitmendast lapsest alates käsitleda peret lasterikkana.

Perede olukorda kajastavad mitmed lastega peredele suunatud uuringud (nt IPROSEC 2000–2003, Käärrik *et al.* 2001, Statistikaameti leibkonna eelarve uuringud), kuid kolme ja enama lapsega perede analüüsimisel on sageli probleemiks nende väike esindatus valimis, mis ei võimalda perede arvamusi ja hinnanguid selgitada ning nende vajadusi täpsemalt kirjeldada. Samas aga on mitmed poliitikameetmed suunatud just kolme või enamat last kasvatavatele peredele, sh eraldi meetmed nelja- ja viielapselistele, kuue- ja enamalapselistele peredele, toetamaks laste kasvatamist ja soodustamaks perede toimetulekut (vt ka “Riiklike peretoetuste seadus”).

* Käesolev toimetis on kolme- ja enamalapseliste perede uuringu kokkuvõte. Täispikkuses uuringuraport asub Sotsiaalministeeriumi veebilehel, aadressil www.sm.ee → väljaanded.

Lastega leibkonnad moodustavad kõikidest leibkondadest 27%.

Lapsed pereliikmetena ei saa enda olukorda muuta ning sõltuvad täiskasvanutest, nende töekspidamistest ja võimalustest. Riik seadusandja ja ühiskondlikku korraldust kujundava institutsioonina saab aidata luua tingimusi perede toimetuleku paranemiseks, pakkudes peresid toetavaid meetmeid. Selleks et meetmeid arendada ja kavandada, tuleb hinnata olukorda ning analüüsida seni toimunut, samuti küsida tagasisidet peredelt endilt.

Käesoleva uuringu eesmärgiks oli keskenduda lasterikastele peredele ning uurida nende majanduslikku olukorda ja toimetulekut. Uuringu aluseks oleva ankeedi koostasid Sotsiaalministeeriumi spetsialistid ning seda aitasid täpsustada lasterikaste perede esindajad ja Tartu Ülikooli pere- ja heaolu-uuringute eksperdid. Läbilõikeuuringu valimi koostamiseks valiti Sotsiaalkindlustusameti abil kolme- ja enamalapseliste perede toetusi saavate perede hulgast juhusliku valiku teel

2953 peret, kellele saadeti kutsed uuringus osalemiseks. Uuringus nõustus osalema 1074 peret ja neist jäi lõplikusse valimisse 961. Küsitluse viis läbi turu-uuringufirma Faktum-Ariko. Uuringutulemused kaaluti vastavalt üldpopulatsiooni jaotusele, võttes arvesse pere laste arvu ning elamispiirkonda. Uuringutulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada võimalikku metodoloogiat mõju tulemustele ja sellega seoses probleemsete perede võimalikku alaesindatust valimis.

Käesolev toimetis annab ülevaate peamistest uuringutulemustest, keskendudes alljärgnevates peatükkides perede töö- ja elamistingimustele, perede antud hinnangutele poliitika-meetmete kohta (toetused, teenused) ning perede vajaduste ja võimaluste kirjeldamisele. Uuringutulemustele toetudes on võimalik arendada praegusi perepoliitikameetmeid ning kavandada uusi, võttes aluseks perede hetkeolukorra ja esiletoodud vajadused.

1. Lasterikkad pered Eestis

1.1. Kolme- ja enamalapseliste perede kirjeldus

Eesti Statistikaameti andmetel oli Eestis 2005. aastal 151 600 lastega¹ leibkonda, mis moodustas 27% kõikidest leibkondadest. Keskmiselt oli lastega leibkondades 1,5 last.

Igas kümnendas lastega leibkonnas kasvas vähemalt kolm last, kusjuures lasterikkaid leibkondi oli maal üle kahe korra sagedamini kui linnas (vastavalt 16% ja 7% lastega leibkondadest). Kolme- ja enamalapselised leibkonnad moodustasid Eesti Statistikaameti andmetel kõigist leibkondadest vaid 3% (Eesti Statistikaamet 2006).

2006. aasta lõpu seisuga oli Eestis 180 096 peretoetusi saavat lastega peret². Neist kolme- ja enamalapselisi peresid oli kokku 16 707, mis moodustas 9,3% kõikidest peretoetusi saavatest peredest. Kolmelapselised pered moodustasid kõikidest lasterikastest peredest 76,7%, nelja- ja viielapselised 20,8% ning kuue ja enamalapselised 2,5%. Maal on suuri peresid rohkem kui linnas. Valimi koostamise hetkel moodustasid Tallinnas elavad suurpered kõigist lasterikastest peredest 15%, teistes linnades elas 31% ning maapiirkondades 54% kolme ja enama lapsega peresid.

¹ Eesti Statistikaameti käsitluse järgi loetakse lapseks 0–15-aastased isikud.

² Alljärgnevas analüüsis tuginetakse kolme ja enama lapsega perede kirjeldamisel Sotsiaalkindlustusameti andmetele. Sotsiaalkindlustusameti kaudu toimub riiklike peretoetuste maksimine ning sealne andmebaas on praegu kõige usaldusväärsem allikas laste arvu ja lasterikaste perede kirjeldamiseks. Mõisteid leibkond ja pere kasutatakse käesolevas uuringus edaspidi sünonüümidena. Peretoetusi makstakse teatud juhtudel kuni lapse 19-aastaseks saamiseni.

Kolme- ja enamalapselised pered moodustavad kõigist lastega peredest 9,3%.

Tabel 1. Lastega pered Eestis (peretoetusi saavad pered aasta lõpu seisuga)³

	2002	2003	2004	2005	2006
Lastega perede arv kokku	194 173	190 670	189 007	187 397	180 096
... neist kolme ja enama lapsega pered (arv ja osakaal)	18 852 9,7%	18 145 9,5%	17 854 9,4%	17 307 9,2%	16 707 9,3%

Allikas: Sotsiaalkindlustusameti andmed

Vastavalt Sotsiaalkindlustusameti andmetele on viimase viie aasta jooksul peretoetusi saavate lastega perede arv pidevalt vähenenud – 194 000-lt 2002. aastal 180 000-ni 2006. aastal. Vähenemine on toimunud ka kolme- ja enamalapseliste perede arvus, seda nii absoluut- arvudes kui suhtarvuna (vt tabelit 1).

Viimase viie aastaga on peretoetusi saavate laste arv tervikuna vähenenud: suundumus puudutab nii esimeste, teiste kui kolmandate ja järgmiste laste arvu. Viimane on proportsionaalselt kiiremini vähenenud kui esimeste ja teiste laste arv (vt joonist 1). Selles trendis peegeldub selgelt keskmise laste arvu ja laste üldise arvu vähenemine lastega peredes.

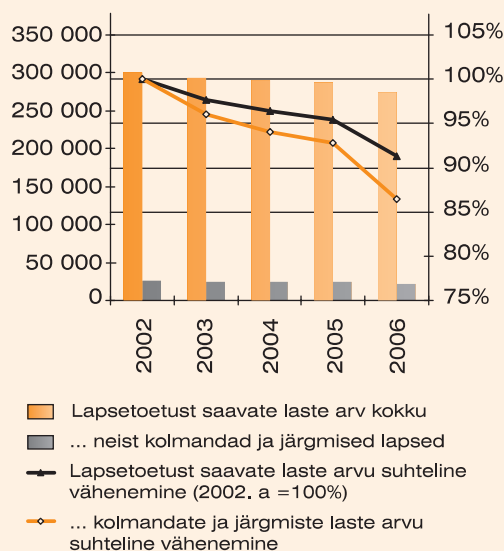
1.2. Lasterikaste perede struktuur

Lasterikkad pered, kui suurem laste arv välja arvata, ei erine oma struktuurilt oluliselt teistest lastega leibkondadest – tavaliselt on tegemist tuumikperega, kuhu kuuluvad mõlemad vanemad ja lapsed. Laiendatud peresid, kuhu kuuluvad mitme põlvkonna esindajad (nt kolm põlvkonda elavad koos) või teised pereliikmed (nt teised sugulased), on vähe. Kolme põlvkonna leibkonnad moodustasid alla 3% kõigist lasterikastest leibkondadest (Eesti Statistikaamet 2006).

Perevormide muutused ja perede lagunemine puudutab lasterikkaid peresid samuti nagu ühe ja kahe lapsega peresid. Kui käesoleva uuringu

andmetest selgus, et lasterikaste perede hulgas on üksinda lapsi kasvatavaid vanemaid 18%, siis kõikide lastega leibkondade hulgas moodustasid Statistikaameti andmetel ühe täiskasvanuga leibkonnad, kus kasvasid ka lapsed, 2005. aastal 11% (Eesti Statistikaamet 2006)⁴. Uuringu andmed näitavad, et enamasti on tegu lapse vanemaga (96% juhtudest), kuid on ka vanavanemaid ja hooldajaid või eestkostjaid. Üheksal juhul kümnest ei ole ühe vanemaga peres rohkem täiskasvanuid. Üksi lapsi kasvatavatest isikutest 98% on naised. Kahe vanemaga peredest (82% lasterikastest peredest) on kolmveerand registreeritud abielus ning ülejäänud elavad vabas kooselus.

Kolme ja enama lapsega perede hulgas on 18% ühe vanemaga peresid.

Joonis 1. Lapsetoetusi saavate laste arvu muutus aastatel 2002–2006

³ Vastavalt riiklikule peretoetuste seadusele makstakse peretoetusi 0–15-aastastele lastele (õppimise korral ka kuni 19-aastastele õppeaasta lõpuni), seega lähtuvad esitatud andmed nimetatud vanusjaotusest.

⁴ Statistikaameti andmed hõlmavad vaid 0–15-aastaseid lapsi, peretoetusi makstakse aga teatud juhtudel kuni lapse 19-aastaseks saamiseni, mistõttu ei ole andmed üks ühele võrreldavad.

Pooled lasterikaste perede lastest käivad põhikoolis, 15% lasteaias, kümnendik on kodused, kümnendik käivad gümnaasiumis

ning ülejäänud omandavad kutse- või kõrgharidust või on muudmoodi hõivatud.

2. Pereloomekäitumine ja seda mõjutavad tegurid

2.1. Laste saamise väärtustamine ja pereplaneerimise põhimõtted

Pooled peredest ei planeeri laste sündi ette – lapsed sünnivad siis, kui sünnivad.

Lapse saamisega seotud üldisi väiteid hinnates nõustusid pered täielikult, et see on loomulik ja vajalik Eesti rahva püsijäämiseks. Enamik peredest (84%) peab oluliseks aspekti, et lapsed aitavad vältida üksindust vanas eas. Ka see, et olemasolevatele lastele on kaaslast vaja, on perede arvates üks oluline põhjus laste saamisel (83%). Lisaks peeti tähtsaks ka eneseteostamise võimalust, armastust laste vastu, nime edasiandmist jmt. Väidet, et lapsed kindlustavad kooselu, pidasid oluliseks pooled peredest (51%).

Küsites peredelt, kas nad sooviksid enda peresse veel lapsi, vastas ligi viiendik peresid (18%) jaatavalt. Enamasti oli tegemist pere-dega, kus kasvas kolm või neli last ning enamasti sooviti juurde ühte last.

Laste sündi on planeerinud ligikaudu pooled pered, teistesse peredesse on lapsed sündinud siis, kui on sündinud. Laste sündi planeeritakse kõige enam kolme lapsega peredes (14%, kes alati planeerivad, 38%, kes planeerivad, kuid vahel sünnivad lapsed planeeritust erineval ajal). Mida suurem pere, seda harvemini lapsi planeeritakse.

2.2. Lapse saamist toetavad aspektid

Laste saamist mõjutada võivate asjaolude hindamisel selgub, et vaieldamatult kõige tähtsamaks peeti partneritevahelist armastust ning kooselusuhte kindlust ja stabiilsust (97%)⁵,

millele järgnes arstiabi kättesaadavus (88%). Käesolevas uuringus ei täpsustatud viimast konkreetsemalt, mistõttu vajab see analüüsimist edasistes uuringutes, kuid tõenäoliselt võib selle all käsitleda nii rasestumisele ja sünnitusele eelnevat tervisekontrolli kui arstiabi kättesaadavust sünnitusel ning sellele järgneval perioodil.

Kolmandale kohale võib paigutada keskkonnategurid laiemalt, nagu puhas ja lapsesõbralik keskkond kodu ümber, ümbruskonna turvalisus, perele või pereliikmele kuuluva elamispinna olemasolu ning piisav ja stabiilne sissetulek perekonnas.

Neljandasse toetavate tegurite gruppi kuuluvad lastele ja lastega peredele pakutavad teenused ja toetused: lasteaias ja kooli lähedus kodule, laste vaba aja sisustamise võimalused, hea transpordiühendus lähiümbruse ja keskusega, riiklike toetuste suurus, väikelastele mõeldud lastehoiuteenuste kättesaadavus ning kohaliku omavalitsuse pakutavad toetused ja soodustused.

Keskmisest veidi vähem oluline on laste saamise juures auto olemasolu peres, vanavanemate või teiste sugulaste valmisolek lapsi hoida ning beebikoolide ja beebispordi võimaluste kättesaadavus. Kõige vähem laste sündi mõjutavateks peeti järgmisi tegureid: väikesed lapsed lähedastel või tuttavatel, isa või ema jõudmine sobivale karjääritasemele, soov saada just poega või tüdruku, soov teha töötamisele vahe ning partneri surve laste saamiseks. Esitatud väidete hinnangute tõlgendamisel tuleb arvestada asjaolu, et küsitlusele vastasid peamiselt emad.

⁵ Laste saamise juures väga oluliseks ja pigem oluliseks asjaoluks pidanud perede osakaal.

Lapse saamise puhul on oluline partneritevaheline hoolivus, arstiabi kättesaadavus, stabiilne majanduslik olukord ja ümbruskonna lapsesõbralikkus.

2.3. Lapse saamist takistavad aspektid

Pere planeerimise ja laste saamisega seotud aspektide kõrval uuriti ka laste saamise edasilükkamisega seotud tegureid. 15% peredest oli laste sünni edasi lükanud. Nende hinnangul oli peamiseks laste sünni edasilükkavaks teguriks ruumipuudus või halvad elamistingimused. Seda pidas väga või pigem oluliseks 54% sünde edasi lükanud peredest. Järgnes soov jätta laste sündimisele pikem vahe (51%) ning majanduslikud kaalutlused – pere majanduslikud võimalused ei lubaks järgmisele lapsele kõike vajalikku pakkuda ning ema lapsehoolduspuhkusele jäämine halvendaks pere majanduslikku olukorda (44–45%). Lisaks eelnimetatud põhjustele peeti väga oluliseks laste sünni edasi lükkavaks teguriks ka partnerite tervist (41%). Majanduslike kaa-

lutluste tähtsust laste sünni edasilükkamisel on tõdenud ka varasemad uuringud. Ainsaar ja Oras (2000) toovad Tartu maakonnas läbi viidud küsitluse tulemusel esile, et laste sünd lükatakse enamasti edasi just majanduslikel põhjustel, mille kõrval on oluline tegur ka sobivate elamistingimuste puudumine.

Keskmisest vähem peeti lasterikaste perede arvates olulisteks laste sünni edasilükkavateks teguriteks riigitoetusi, isade kojujäämise võimaluse puudumist majandusliku olukorra halvenemise kartusest tingituna, lastehoiu võimaluste ja lastele sobiva turvalise ümbuskonna puudulikkust ning lastele vajalike riiete, mänguasjade, mööbli jmt vähesust. Kõige vähem mõjutas perede hinnangul laste sünni edasilükkamist soov võtta pangalaenu või juba võetud pangalaenu ning soov vahetada töö- või elukohta.

Kõige enam takistavad laste saamist ruumipuudus, halvad elamistingimused, partnerite tervis ja kitsad majanduslikud olud.

3. Hinnangud perepoliitika meetmetele

Saamaks teada perede arvamusi peretoetuste eesmärkide kohta, paluti neil hinnata välja pakutud variante. Oma hinnangutes olid vastajad üsna üksmeelsed: enamik peresid (87–98%) nõustus väidetega, et peretoetuste eesmärgiks peaks olema laste arengu toetamine, peredele riigi osalise toetuse pakumine laste kasvatamisega seotud kulude katmisel, vaesuse vähendamine, laste sündimise soodustamine ning tööelu katkemise tõttu saamata jäänud tulu katmine. Väiksema toetuse osaliseks (49%) sai väide, et peretoetuste eesmärk peaks olema kõikide lastekasvatamisega seotud kulude katmine.

riigipoolne toetus peaks olema pigem peredele suunatud teenuste katmine kui rahaline (vt joonist 2).

Perede samasuguseid eelistusi kinnitavad ka mitmed teised uuringud (vt EMOR 2006, Kasearu ja Karu 2007, Kutsar 2003), mis näitavad, et pered pidasid otsestest rahalistest toetustest olulisemaks peredele pakutavaid teenuseid. Lisaks nõustusid pered väidetega, et lastega peredele peaks tegema maksusoodustusi ja eluaseme muretsemisel peaksid lastega peredele kehtima soodsamad tingimused (96–97%).

Pered soovivad rahaliste toetuste kõrvale rohkem teenuseid.

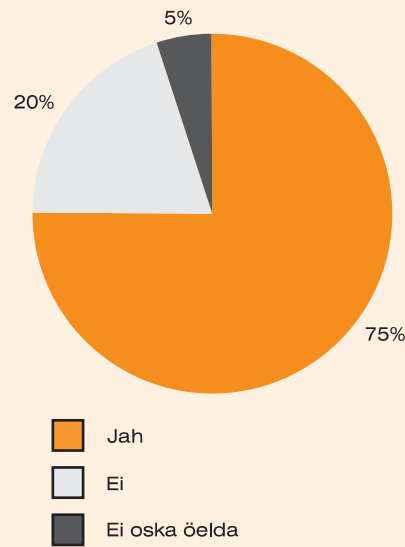
3.1. Perede eelistused peretoetuste vormi osas

Lasterikastel peredel paluti väljendada oma arvamusi küsimuses, kas peredele suunatud riigitoetus peaks olema pigem rahalises või teenuste vormis. Viimase osas oli suur hulk peredest ühel seisukohal – 75% kolme ja enama lapsega peredest nõustus väitega, et

3.2. Hinnangud peredele pakutavatele teenustele

Üle poole (54%) peredest leiab, et praegu pakutavate teenuste hulk ei ole piisav. Pered on ise viimase 12 kuu jooksul teenustest kõige enam kasutanud tervishoiuteenuseid (93% peredest), kooli- ja lasteaiatoitu (83% peredest) ning kooli- ja transporditeenuseid (50% peredest).

Joonis 2. Perede vastused väitele, et riigipoolne toetus peaks olema pigem peredele suunatud teenuste katmine kui rahaline

54% perede arvates ei ole pakutavate teenuste hulk piisav.

Informatsioon teenuste ja toetuste kohta ei jõua sageli abivajajateni.

Samas oli teatud hulk peresid, kes ei saanud erinevaid teenuseid kasutada, kuna need polnud neile kättesaadavad. Sagedamini nimetati selliste teenustena transporditeenust lasterikastele peredele (22% peredest), nõustamisega seotud teenused (5–13% peredest) (nt õigusnõustamine, sotsiaalnõustamine), aga ka laste kasvatamisega seotud konsultatsioone ning tasuta kooli- või lasteaiatoitu (9–12% peredest).

Perede endi hinnangul peaks nende vajadustest lähtuvalt praegusest enam olema tasuta lasteai- ja koolitoitu, tervishoiuteenuseid,

koolitransporti (sh sõidu kompenseerimist) ja lasterikastele peredele pakutavaid transporditeenuseid, õigusnõustamist ja -konsultatsiooni, psühholoogilist ja sotsiaalnõustamist, laste päevahoidu lasteaias 4–6-aastastele lastele ning laste kasvatamise temaatikaga seotud kursuseid.

3.3. Teenuste ja toetuste kasutamisega seotud takistused

Selgus, et ligi kolmandiku (29%) perede puhul on ette tulnud olukordi, kus nad pole neile mõeldud teenuseid või toetusi saanud. Enamasti on olnud tegemist kohaliku omavalitsuse pere- või sotsiaaltoetustega.

Põhjused, miks toetusi või teenuseid pole saadud, on osaliselt seotud informatsiooni puudumisega: pered ei teadnud teenuse või toetuse olemasolust ajal, kui seda oleks saanud taotleda (46% juhtudest). Paljud (28%) töid esile ka varasemad negatiivsed kogemused taotlemisel, mistõttu ei soovinud uuesti taotleda. Veerand vastanutest leidis, et taotlemine on alandav. Suhteliselt palju toodi esile ka asjaolu, et teenuste taotlemisega käib kaasas keerukas asjaajamine (22%). Muude põhjuste all nimetati kõige sagedamini abi andmisest keeldumist (nt perekond õigustatuse piiri peal, puudus raha toetuse maksmiseks jmt).

4. Elamistingimused

4.1 Eluruumi tüüp ja omandisuhe

Kui üldiselt elavad Eesti leibkonnad peamiselt korteris – leibkonna eelarve uuringu (Eesti Statistikaamet 2006) andmetel 70% kõigist leibkondadest – siis lasterikastest peredest elab korteris 51%. Pigem elatakse eramajas: ühepereelamu või talu on 41% peredel. Kahepereelamus elab 4% peresid ning ülejäänud 4% muud tüüpi elamus.

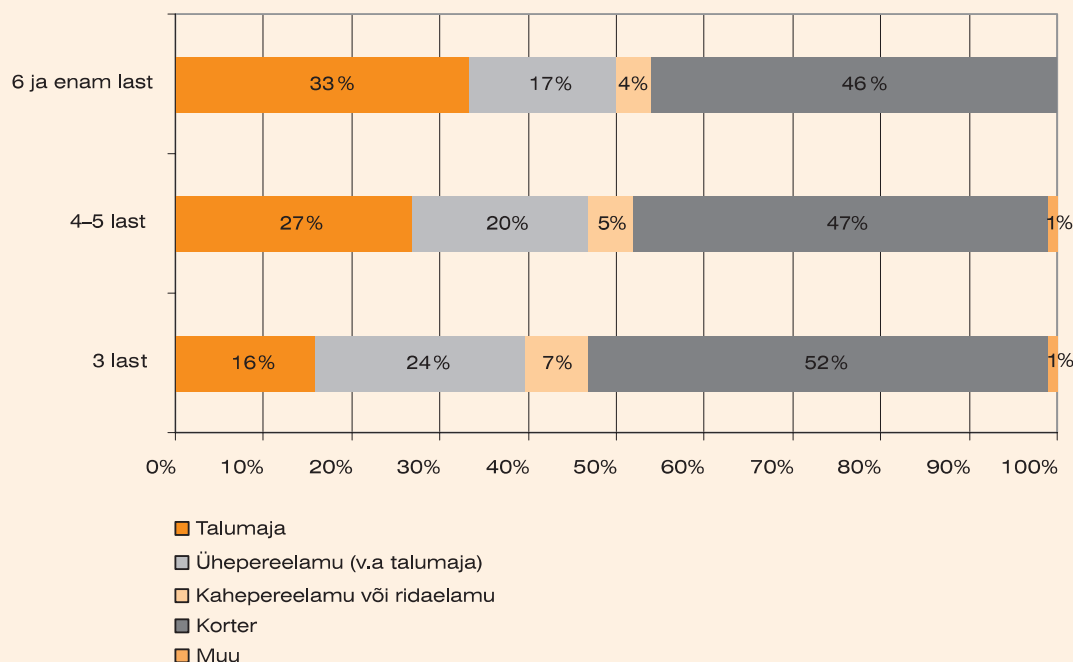
Veerand elamutest on ehitatud enne 1946. aastat (pooltel juhtudel kuulusid sinna alla talumajad), enamiku eluruumide ehitusperiood jääb aastatesse 1961–1990 (49%). Lasterikaste perede eluasemed on võrreldes kogu elanikkonna eluasemetega pigem varasematel aastatel ehitatud, seda näitajat mõjutab paljuski ka ühepereelamute, sh talumajade ehitusaeg.

Kolmelapselistest peredest pooled elavad korteris (vt joonist 3), veerand elab ka ühepereelamus. Võrreldes nelja- ja enamalapseliste peredega elab kolmelapselisi peresid kõige vähem talumajas. Nelja- ja viielapselistest peredest elavad ligi pooled korteris. Kuue- ja enamalapselistest peredest elavad aga pooled talumajas või ühepereelamus, vähemad korteris (vt joonist 3).

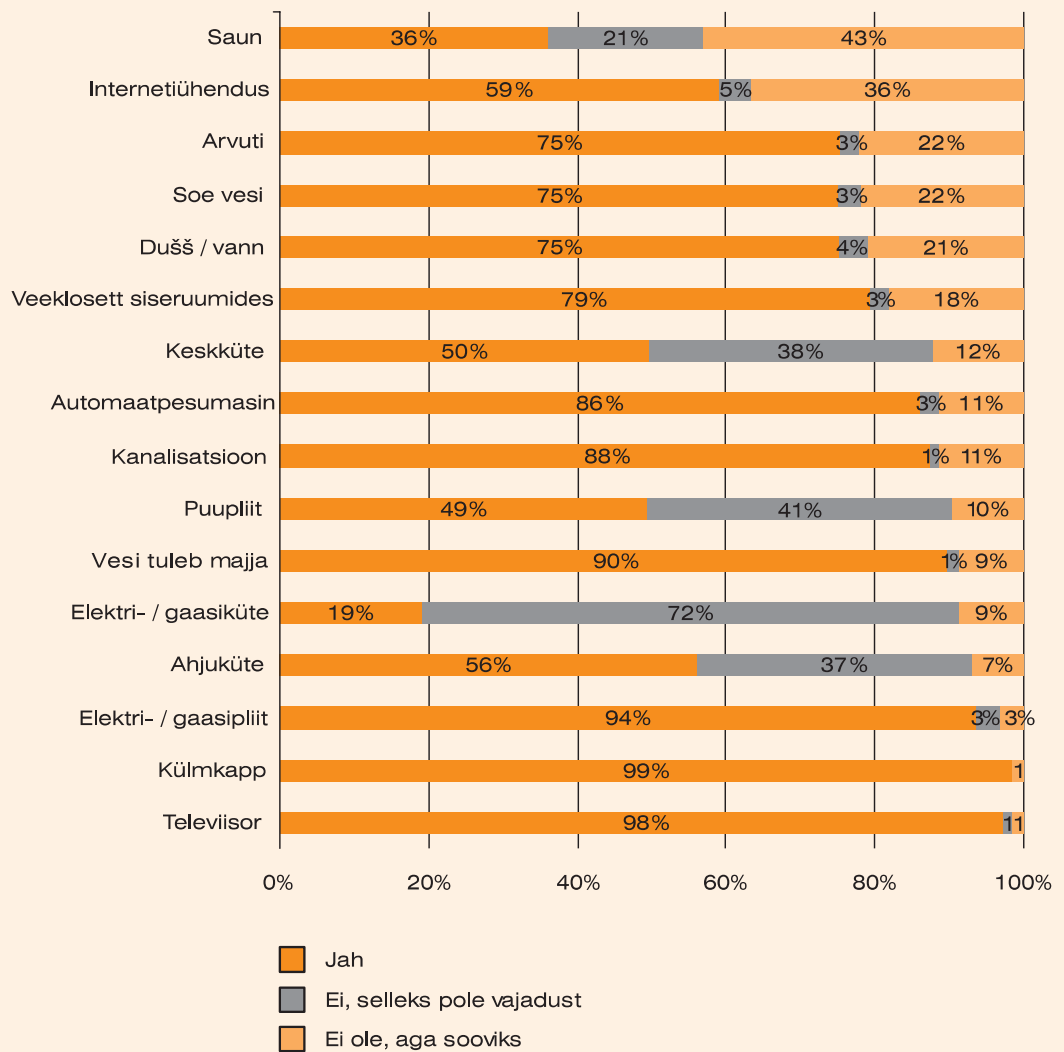
84% juhtudel kuulub eluruum perele (sh 22% peredest on eluruumi ostanud laenuga, mida pere alles tasub). Kümnendik on neid peresid, kes eluruumi üürivad – kas kohalikult omavalitsuselt või riigilt (6%), või eraisikult (5%). Eluruumi tasuta kasutavaid peresid on 5%. Eluruumi omandikuuluvuse osas ei erine lasterikkad pered ülejäänud peredest: leibkonnauuringu andmetel kuulub 85% leibkondade puhul eluruum leibkonnale.

Pered vajavad abi eluruumi remonditööde tegemisel, pesemisvõimaluste parandamisel, kommunikatsioonide (vesi, kanalisatsioon) arendamisel ja eluruumi laiendamisel.

Joonis 3. Elamutüüpide jaotus lähtuvalt laste arvust peres

Joonis 4. Mugavuste olemasolu eluruumis ja hinnangud nende vajalikkusele

Elementaarsed pesemisvõimalused (dušš või vann, soe vesi) puuduvad viiendikul peredest, kümnendikul eluruumidest puudub kanalisatsioon ja veevõrk.

4.2. Eluruumi suurus ja mugavused

Eluruumi suurust hinnates selgub, et keskmiselt on perede käsutuses kolm tuba. Eluruumi keskmine üldpind on 80 m², kuid on ka väga suurte üldpindadega eluruumid (100–200 m², eramajad ja talud). Keskmise leibkonnaga võrreldes on lasterikastel peredel küll suurem eluruum, kuid kuna ka pereliikmeid on rohkem, siis elavad paljulapselised pered siiski suuremas kitsikuses⁶.

Eluruumi suurusega on pooled peredest rahul. Rahulolematud on enamasti suured leibkonnad, kelle käsutuses olev eluruum on väike (nt korter).

Hinnates eluruumide mugavusi, võib kõige teravamana probleemina esile tuua kanalisatsiooni ja elementaarsete pesemisvõimaluste puudumise⁷ (vt joonist 4). Neid peresid, kus puudub dušš või vann ning soe vesi, kuid kes seda sooviks, on tervelt viiendik. Pea sama palju on neid peresid, kel puudub veeklo-

⁶ Kui leibkonnades keskmiselt on ühe leibkonnaliikme kohta 1,1 tuba ja 25,3 m² (ESA leibkonna eelarve uuringu andmed 2005), siis lasterikastes peredes on leibkonna liikme kohta keskmiselt 0,6 tuba ning 15,1 m².

⁷ Vastavad mugavused eluruumis puuduvad, kuigi pere sooviks neid.

sett siseruumides. Kümndikku perede eluruumide puhul puudub kanalisatsioon ning veevärk⁸. Eelnimetatud probleemid on seotud peamiselt maaperedega, kelle eluruumid on sageli ehitatud kaasaegsete mugavusteta. 43% peredest soovib endale ka sauna.

Muude tingimuste seas, mida pered sooviksid, on arvuti (22%) ja internetiühendus (36%). Ka automaatpesumasin puudub kümndikul peredest (vt joonist 4).

4.3. Eluruumi seisukord

Enamik lasterikaste perede eluruumidest vajab remonti. 51% perede hinnangul vajab nende eluruum põhjalikku kapitaalremonti, 36% arvates väiksemaid remonditöid (sanitaarremonti). Vaid 13% on neid peresid, kelle hinnangul nende eluruum ei vaja remonti. Linnas elavate perede eluruumid on paremas olukorras kui maal elavate perede eluruumid.

Oma eluruumi mugavustega (vesi, kanalisatsioon, pesemisvõimalused) on rahul 72% peredest. Rahulolematute perede puhul on tegu enamasti talumajas või ühepereelamus elavate peredega (58%), kuid suhteliselt suure

osa moodustavad ka korterites elavad pered (kolmandik). Kaheksa peret kümnest mitterahulolevast perest leiab, et nende eluruum vajab kapitaalremonti. Pooltel juhtudel on eluruum ehitatud enne 1946. aastat, sageli puudub eluruumis kanalisatsioon, veevärk, soe vesi, dušš või vann ning veeklosett siseruumides. Enamasti on need probleemid seotud just maal elavate peredega.

4.4. Eluruumiga seotud kulud

Uuringus käsitleti ka perede võimalusi eluasemega seotud kulude katmisel. Selgub, et suurel osal (72%) ei ole kommunaalmaksete tasumisel probleeme esinenud. Neid peresid, kus kommunaalmaksed on jäänud tasumata 1–3 kuuks, on aga siiski tervelt viiendik (21%) ning 7% on neid peresid, kus kommunaalmaksed on jäänud tasumata kauemaks kui kolm kuud. 5% on neid peresid, kellel on eluruumi üür jäänud tasumata 1–3 kuud ja 2% neid, kellel on üür jäänud tasumata kauemaks kui kolm kuud. Neist peredest, kes olid eluasemelaenu võtnud, tõdes raskusi laenu maksete tasumisel 7%.

51% perede hinnangul vajab nende eluruum põhjalikku kapitaalremonti.

⁸ Vesi tuleb majja.

5. Tööelus osalemine

Töötamine mõjutab otseselt perede majanduslikku olukorda ja võimalusi – püsiv sissetulek on seotud nii laste kui vanemate heaoluga ning lisaks otsesele majanduslike võimaluste parandamisele toetab töötamine perede sotsiaalset toimetulekut ja sidusust laiemalt.

5.1 Üksinda lapsi kasvatavad vanemad

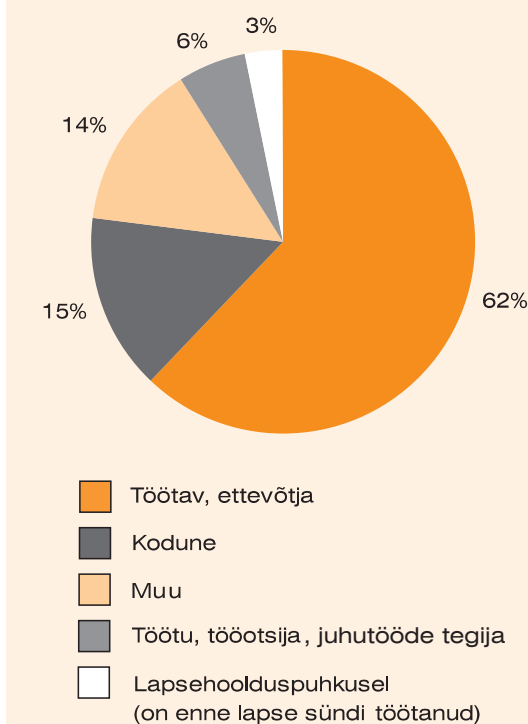
21%
lasterikaste
perede
üksi lapsi
kasvatavatest
vanematest
ei käi püsivalt
tööl.

Kaks kolmandikku üksinda lapsi kasvatavatest vanematest käisid tööl (62%). Koduseid⁹, töötuid¹⁰ ja tööd otsivaid¹⁰ ning juhtutöid¹¹ tegevaid vanemaid oli viiendik (21%), kellest suurima osa moodustasid kodused vanemad. Ülejäänud üksinda last kasvatavad isikud on kas töövõimetuspensionil, lapsehoolduspuhkusel¹², üliõpilased, rasedus-sünnituspuhkusel või muu staatusega (vt joonist 5).

Peamisteks põhjusteks, miks üksinda lapsi kasvatavad vanemad ei käi püsivalt tööl¹³, on vajadus hoolitseda laste eest (kolmandikul juhtudest), kümnendikul juhtudest on põhjuseks vanema terviseprobleem ning sama sageli puuduv transport, millega tööl käia. Kümnendikul juhtudest valitseb ka arvamus, et töötamine ei tasuks ennast ära.

Kolmandik mittetöötavatest vanematest oleks valmis kahe nädala jooksul tööle asuma, kui neile püsivat tööd pakutaks. Neil, kes ei ole valmis tööpakumise peale püsivalt tööle asuma,

Joonis 5. Üksi lapsi kasvatavate vanemate hõiveseisund

on peamiseks takistavaks asjaoluks laste eest hoolitsemine (70% juhtudest). Hooldamisteenuste parema kättesaadavuse korral oleks neist enamik (55%) valmis tööle asuma.

33% mittetöötavatest üksi lapsi kasvatavatest vanematest on osalenud tööturukoolitusel, kuid üheksa vastajat kümnest leiavad, et koolitusel osalemine ei ole nende tööleidmise võimalusi parandanud.

⁹ Kodune – isik, kes ei käi tööl, kes ei ole pensionär, ajateenija või töötut, ei ole rasedus-, sünnitusega lapsehoolduspuhkusel ja on kodus. Inimene, kes ei tee palgalist tööd ning tegutseb eelkõige oma kodus majapidamises.

¹⁰ Töötut, töötotsija – inimene on töötut, kui tal puudub elatise hankimise viis (st töö), kuid ta otsib või soovib tööd leida ning võimaluse korral asuks realselt tööle. Sealjuures pole oluline, kas töötus on ametlikult tööhõiveametis registreeritud või mitte.

¹¹ Juhutöö – püsiva töösuhteta töö.

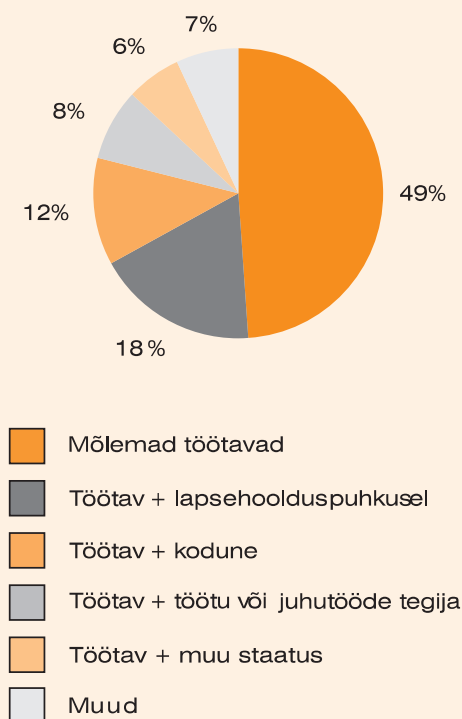
¹² Lapsehoolduspuhkus – antakse enne lapse sündi töötanud emale või isale kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni. Lapsehoolduspuhkust võib anda ka lapse hooldajale, kui ema või isa kumbki seda puhkust ei kasuta.

¹³ St on kas kodused, töötud, töötotsijad või juhtutööde tegijad.

5.2. Kahe vanemaga pered

Pooltes peredes töötavad mõlemad vanemad (49%). Ülejäänud peredes on kas üks või mõlemad vanemad tööhõivest kõrval (vt joonist 6).

Joonis 6. Kahe vanemaga pere vanemate hõiveline staatus

Neid peresid, kus üks vanematest käib tööl ja teine on lapsehoolduspuhkusel, on ligi viiendik (18%). Valdavalt on kodus olijateks emad ning isad käivad tööl. Need pered, kus üks vanematest käib tööl ja teine on kodune (ei ole lapsehoolduspuhkusel), on veidi üle kümnendiku (12%) (vt joonist 6).

Veerand tööhõivest eemal olevatest vanematest on osalenud tööturukoolitusel ning 60% osalenutest leidis, et koolitusel osalemine on parandanud või pigem parandanud nende tööleidmise võimalusi.

Pooled mittetöötavatest vanematest oleks valmis asuma kahe nädala jooksul tööle, kui neile pakutakse püsivat tööd, 40% ei oleks selleks valmis.

Peamiseks tööl mittekäimise põhjuseks, nii nagu ka üksinda lapsi kasvatavate vanemate

puhul, on vajadus hoolitseda laste eest (54% peredest tõid selle esile). Samuti tegeletakse töökoha otsimisega või on takistuseks transpordi puudumine ning sobiva väljaõppe puudumine.

Neist vanematest, kes tõid püsivalt tööle asumise takistusena esile vajaduse hoolitseda laste eest, leidis kaks kolmandikku vastanust, et nad ei asuks tööle ka siis, kui hooldamisteenused oleksid kättesaadavamad. Üheksal juhul kümnest käib sellises peres üks vanem tööl, mis lubab teisel (peamiselt emal) olla lastega kodus. Seega peegeldub lasterikaste perede koduste emade puhul tendents, et neil on koduperenaise roll. Pere suuruse tõttu nõuavad kodused tööd ja laste eest hoolitsemine nii palju aega, et tööleminek on väga keeruline ning hakkama püütakse saada peretoetuste ja isa sissetulekuga.

Küsimusele, mis aitaks tööd leida, nimetati 25% juhtudel, et suurem palk motiveeriks tööle minema ning sama palju peeti oluliseks paindlikke töövõimalusi (st tööaja kombineerimist, võimalusi töötada kodus jmt). Ka on vajadus parema transpordiühenduse (15%) ja rohkema välja-, ümber- või täiendusõppe järele (15%).

5.3. Töö ja pereelu ühildamine – lapsehoid

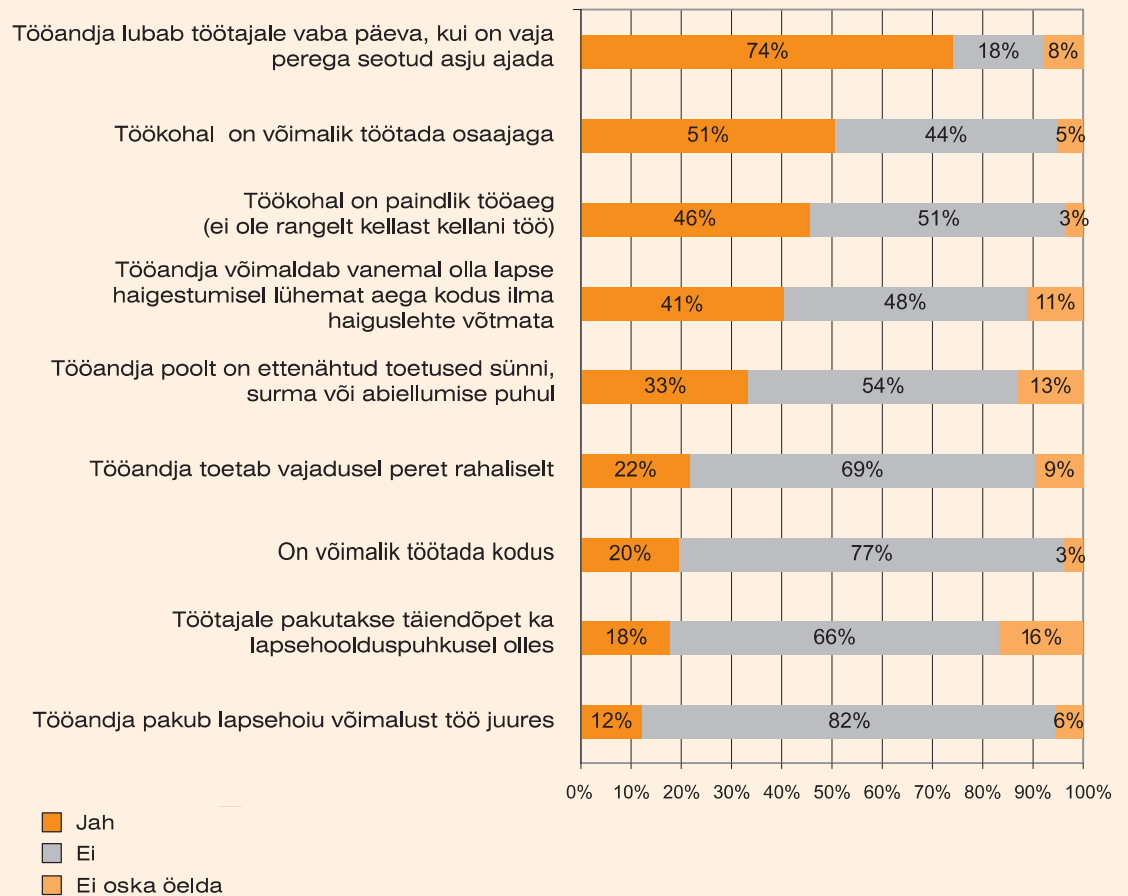
Töö- ja pereelu parema ühildamise toetamiseks on mitmeid mooduseid, alustades üldisest lapsehoiuvõimalustest ja lõpetades tööandja paindliku tööajapoliitikaga.

Lapsehoiuvõimaluste vahel valides eelistaksid lasterikkad pered kõige enam kohaliku omavalitsuse lasteaeda (48%), mille järel eelistatakse lapsi ise hoida (21%) või kasutada laste hoidmisel vanavanemate abi (17%). Lapsehoidjat eelistaks vaid ligi kümnendik peredest ning veel vähemad eralasteaeda (6%).

Probleeme lastehoiuvõimaluste kasutamisel tõdes viiendik lasterikastest peredest – peamiselt olid need seotud kohtade puudumisega

Vaid pooltes peredes (49%) töötavad mõlemad vanemad.

Joonis 7. Tööandjate poolt vanematele pakutavad töö ja pereelu ühildamise võimalused

(42%), liiga kalli teenusehinnaga (31%) või teenuse kaugusega (19%). 15% oli neid peresid, kelle laps oli olnud liiga väike, mistõttu teda ei võetud hoidmisele. Muude probleemide all toodi näiteid, kus lasteaias ei arvestatud lapse erivajadusega ning nõuti kõige kaasategemist teiste lastega võrdsel tasemel. Samuti nimetati asjaolusid, et vene last ei soovitud võtta lasteaeda, kohalik omavalitsus ei olnud nõus lasteaia koha eest tasuma, kaksikuid ei soovitud hoida võtta jmt.

5.4. Töö ja pereelu ühildamine – tööandja roll

Hinnates perede ootusi tööandjate suhtes, leidis enamik predest (70–90%), et neile on oluline, kui tööandja lubab vajadusel perega seotud asjade ajamiseks vaba päeva, võimaldab vanemal olla lapse haigestumisel lühemat aega

kodus ilma haiguslehte võtmata ning toetab vajadusel peret rahaliselt. Samuti peeti oluliseks tööandja toetuseks paindliku tööaja võimaldamist, osaajaga töötamist, aga ka täiendusõppe pakkumist lapsehoolduspuhkuse ajal. Veidi vähem oli neid peresid, kes pidasid oluliseks kodus töötamise võimalust (64%) ning tööandja pakutavat lapsehoiuvõimalust (58%).

Küsidest töötavatel vanematelt, kui paljusid eelloetletud võimalustest nende tööandja neile pakub, selgus, et enamasti võimaldavad tööandjad vaba päeva perega seotud asjade ajamiseks (vt joonist 7). Osaajaga töötamise võimalus oli pooltel vanematest ning pea sama paljudel oli ka võimalik kasutada paindlikku tööaega.

Seega võib öelda, et kuigi paljud tööandjad pakuvad töötajatele mitmeid töö ja pereelu ühildamist toetavaid meetmeid, on perede ootused siiski suuremad.

6. Majanduslik olukord ja võimalused

Varasemad uuringud on näidanud, et laste lisandumisega perre suureneb perede oht langeda allapoole vaesuspiiri. Eriti suures vaesusriskis on just kolme ja enama lapsega pered (Käärrik *et al.* 2001, Vaesuse leevendamine Eestis: taust ja sihiseaded 1999, Tiit 2006). Eesti Statistikaameti andmetel¹⁴ elas 2005. aastal kolme ja enama lapsega leibkondadest 22% allpool absoluutset vaesuspiiri¹⁵ (võrdluseks: kõigist leibkondadest elas allpool absoluutset vaesuspiiri 12,4%). Neile lisandusid vaesusohu piiril ehk vaesusriskis¹⁶ elavad lastega leibkonnad, keda oli 2005. aastal 12,5%. Seega elas üle kolmandiku kolme ja enama lapsega peredest vaesuses või vaesusriskis.

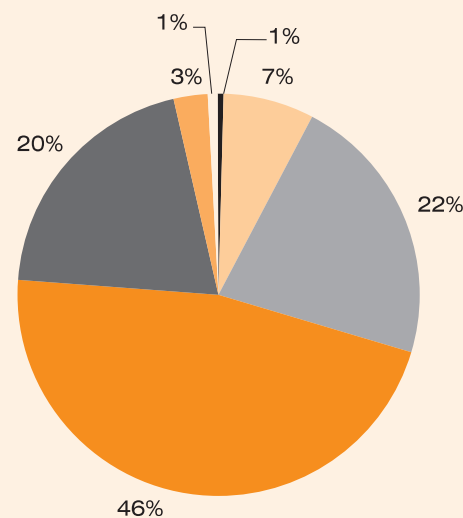
Statistikaameti andmetel oli 2005. aastal kolme- ja enamalapseliste leibkondade sissetulek leibkonna liikme kohta kuus keskmiselt 2358 krooni¹⁷. Võrdluseks võib tuua ühe ja kahe lapsega leibkondade sissetuleku, mis oli vastavalt 3235 krooni ja 2928 krooni leibkonna liikme kohta.

Käesoleva uuringu andmed näitavad, et mida rohkem lapsi on peres, seda väiksemad on ka perede netosissetulekud. Tallinnas on sissetulekud suuremad kui teistes linnades ja maal. Sissetulekute struktuurist moodustab peamise osa töötasu (70%), sellele järgneb lapse-toetus (11%) ja muud toetused. 82% peredest peab kõige olulisemaks sissetulekuallikaks tulusid töötasudest, kuid koguni 15% on neid peresid, kes nimetavad kõige olulisemaks sissetulekuallikaks riiklikke peretoetusi.

6.1. Perede hinnangud enda majanduslikule olukorrale

Hinnates enda majanduslikku toimetulekut, leidis suur osa peredest (46%), et nad tulevad toime, kuid peavad end tarbekaupade ja riiete ostmisel piirama. Pea viiendik oli neid peresid, kes ütlesid, et nad ei ole rikkad, kuid tulevad hästi toime. Sama paljud märkisid aga, et nad tulevad raskustega toime – kogu raha

Joonis 8. Lasterikaste perede hinnangud enda toimetulekule

- Me elame jõukalt ja võime endale lubada kõike, mida soovime.
- Me elame hästi ning peame end piirama vaid suuremate kulutuste puhul.
- Me ei ole rikkad, kuid tuleme hästi toime.
- Tuleme toime, kuid tarbekaupade ja riiete ostmisel peame end piirama.
- Tuleme raskustega toime, kogu raha kulub vaid toidule, eluasemele ja küttele.
- Toimetulek on väga raske, raha ei jätku isegi söögi jaoks.
- Ei oska öelda.

15% perede olulisimaks sissetulekuallikaks on riiklikud peretoetused.

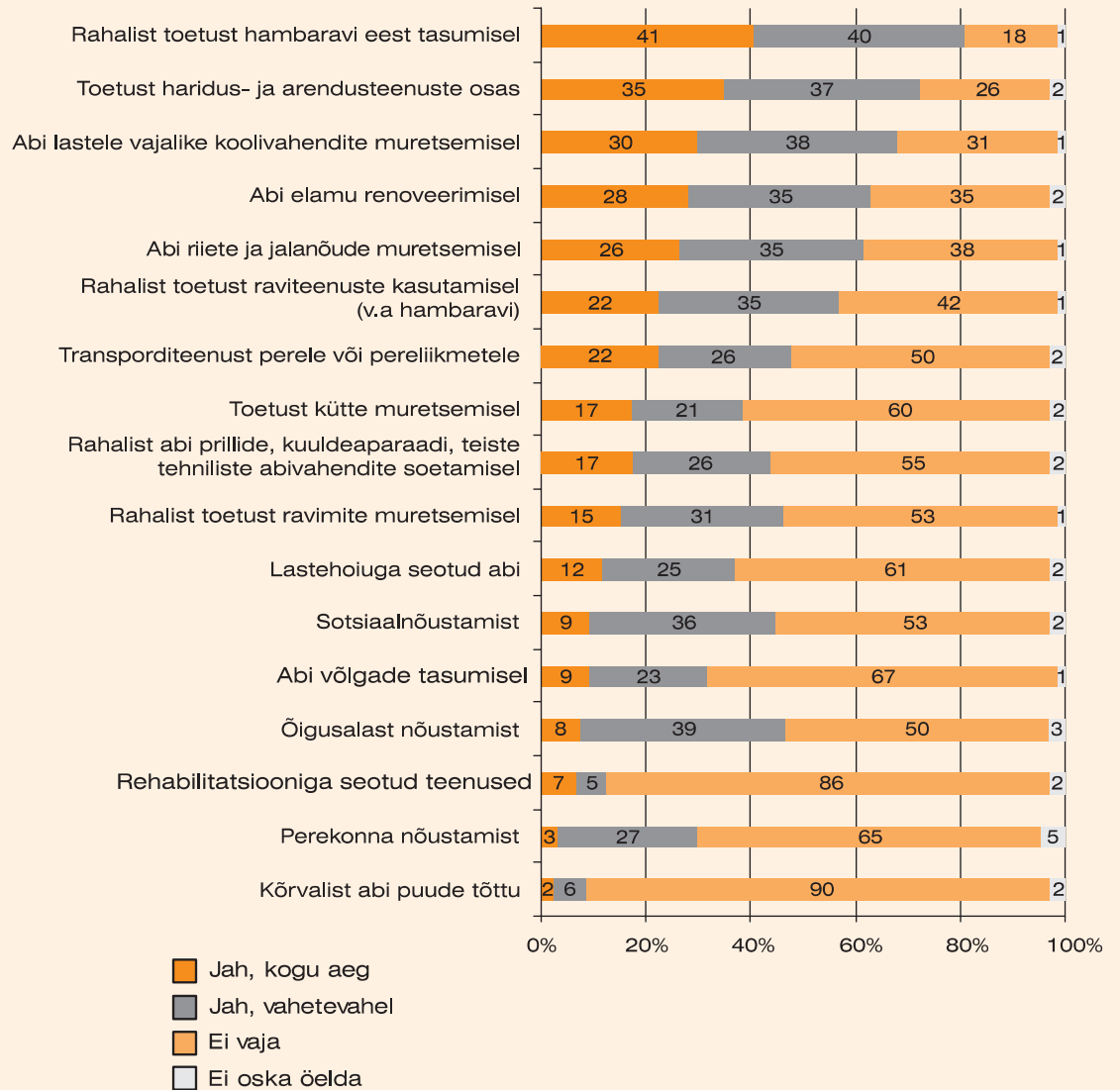
¹⁴ Leibkonna eelarve uuringu andmed 0–17-aastaste lastega kolme- ja enamalapseliste leibkondade kohta.

¹⁵ Eesti Statistikaameti andmete alusel oli absoluutne vaesuspiir 2005. aastal 1938 krooni leibkonnaliikme kohta kuus.

¹⁶ Vaesusriskis on pered, kelle sissetulek leibkonnaliikme kohta kuus moodustab 101–125% absoluutsest vaesuspiirist (st 2005. aastal 1939–2423 krooni).

¹⁷ Eesti Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu andmed 2005.

Joonis 9. Perede vajadused abi ja toetuse osas

Lasterikkad pered soovivad rohkem võimalusi hariduse ja arendusega seotud teenuste kasutamiseks ning toetusi tervishoiuga seotud kulude katmisel.

kulub vaid toidule, eluasemele ja küttele. 3% perede puhul on toimetulek väga raske ning raha ei jätku isegi söögi jaoks. Neid peresid, kes ütlesid, et nad elavad hästi või väga hästi, oli vaevalt kümnendik (vt joonist 8). Võrreldes perede antud hinnanguid nende sissetulekute tasemetega, võib öelda, et enamasti hindavad lasterikkad pered oma olukorda positiivsemalt, kui see rahalisi võimalusi arvestades tegelikult on.

Kõige vähem said lasterikkad pered võimaldada igale lapsele oma tuba (77%)¹⁸, sellele järgnesid reisimisvõimalused väljaspool Ees-

tit (74%), vabaaja- ja spordivarustuse lubamine (66%) ning uute, mittekasutatud riiete ja jalanõude võimaldamine (62%). Ka puu- ja juurviljade võimaldamine vähemalt 400 g lapse kohta päevas ei ole paljudes peredes võimalik või on seotud raskustega (33%). 8% on neid peresid, kes ei saa võimaldada igale lapsele oma voodit. Eeltoodule järgnesid huvihariduse ja vaba aja veetmise võimalustega seotud tegevused, nagu teatris, kontserdil, kinos käimine, suvised lastelaagrid (vm moel kodust eemal viibimised), kooliekskursioonidel osalemine, sünnipäevadel käimine.

¹⁸ Vastusevariandid „saame lubada, kuid raskustega” või „ei saa lubada”.

Ka lasteajakirja või -lehe tellimine ei ole paljudel võimalik (28% ei saa seda lubada ning 15% ei pea seda vajalikuks).

Märkimisväärne hulk oli neid lasterikaste perede vanemaid, kes ei pidanud vajalikuks, et koolieelses eas lastel oleks võimalik lasteaias käia (22%), ning kolmandiku (32%) vanemate arvates ei ole oluline, et laps kuuluks mõnda lasteorganisatsiooni.

Linna ja maa võrdluses ei tulnud esile olulisi erinevusi, pigem võib väita, et kuigi linnas elavatel peredel on lastele pakutava osas võimaluste valik suurem, võivad arvatavasti takistuseks osutada kallimad hinnad (nt huvihariduse võimaluste kasutamise osas). Lasterikaste perede olukord nii maal kui linnas on väga keeruline.

Vanematel endil olid võimalused tegeleda enese arendamise, hobi või harrastusega, osta raamatuid, teha perega ühiseid reise või tellida ajakirjandust veelgi kasinamad. Samuti puuduvad võimalused vanematel omavahel ajaveetmiseks.

Seega, kuigi vanemad püüavad lastele võimaldada enam kui endale, esineb vajakajäämisi mõlemas osas ning nii vanemad kui lapsed vajaksid toetust, mis aitaks suurendada perede sotsiaalset aktiivsust ning võimaldaks olmemurede leevendamise kõrval tegeleda ka enese arenduse ning suhtevõrgustike loomise ja arendamisega.

6.2. Abivajadus

Kirjeldades oma pere abivajadust, tõid lasterikkad pered kõige enam esile hambaravi ja teiste tervishoiuteenuste kasutamisega seotud kulude tasumise (nt prillid, tehnilised abivahendid, ravimid jmt) – selles osas vajab abi ja toetust $\frac{4}{5}$ peredest. Sama palju toodi esile ka huviringide ja kooliga seotud haridus- ja arendusteenusteid. Eelnevale lisaks nimetas suur osa peredest (63%) ka elamistingimuste parandamisel ja elamu renoveerimisel vajatavat abi. Pooled peredest märkisid ka nõustamisteenuste vajadust (sotsiaal-, õigus-, perekonnanõustamine jm), (vt joonist 9).

Praegusest enam oleks vaja nõustamisteenuseid.

Kokkuvõte ja poliitikasoovitused

Uuringutulemustest selgus, et kuigi lasterikad pered ise hindavad enda üldist toimetulekut heaks, on tegelik majanduslik olukord siiski keeruline ning abi ja toetust oleks vaja mitme probleemi lahendamisel. Terava probleemina toodi esile elamistingimuste parandamise vajadust, töö leidmise võimaluste puudust ning laste hariduse ja enese arendamisega seotud võimaluste piiratust.

Lasterikastes peredes on suur hulk vanematest tööhõivest eemal. Peamiselt on põhjused seotud laste hoidmise ja kasvatamisega. Ühest küljest nõuab laste ja pere eest hoolitsemine palju aega, mistõttu täiskohaga töөлkäimine pole võimalik ning osajaga töö leidmine on keeruline, teisalt aga on peresid, kes eelistavad, et üks vanem olekski kodus (vanemad, kes ei läheks tööle ka siis, kui lapsehoiuvõimalused oleksid kättesaadavamad). Lasterikaste perede vanematel raskendab töö leidmist ka vähene ümber- ja täiendusõppevõimaluste pakkumine ning halb transpordiühendus.

Toetusmeetmetest rääkides rõhutasid vanemad perede toetamise vajadust just teenuste kaudu, mida peeti olulisemaks kui otseseid rahalisi toetusi. Uuringust ilmnes, et sageli ei ole pered üldse pakutavatest võimalustest teadlikud, perede ja neid abistada võivate institutsioonide koostöö on nõrk. Perede kaasamist neid puudutavate probleemide lahendamisse tuleks oluliselt enam toetada. Peresid tuleks käsitleda kui aktiivseid part-

nereid probleemide lahendamisel. Selles on kindlasti oluline roll kanda kohaliku omavalitsuse sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatel, kes saavad peredega tihedamalt suheldes paljusid probleeme ennetada ning mitmete meetmetega peredele abiks olla.

Uuringust selgus, et paljud pered vajavad nõustamisteenuseid (õigus-, psühholoogiline, sotsiaalnõustamine jm), aga ka tööhõivet toetavaid ja tervishoiuga seotud teenuseid, sh abi prillide ja muude tehniliste abivahendite soetamisel, aga ka ravimite eest tasumisel.

Sotsiaalsete suhete seisukohalt on oluline, et nii lapsed kui vanemad säilitaksid neid ümbritseva võrgustiku (sugulased, tuttavad, sõbrad, koolikaaslased) ja saaksid selles aktiivselt osaleda. Viimane tähendab nii kooliekskursioonidel kui lastelaagrites osalemist, huviarenduse võimaluste kättesaadavust ning teatris, kinos ja kontsertidel käimist, aga ka koos sõprade ja sugulastega sünnipäevade pidamise võimalusi ning sugulaste-tuttavate külastamise võimalust. Sealjuures on oluline rõhutada nii laste kui lastevanemate perspektiivi.

Uuringutulemustest ilmnes, et lisaks üldtranspordi kasutamisele vajavad pered eraldi lasterikastele peredele mõeldud transporditeenuseid, mis aitaks aeg-ajalt kogu perega ühiseid väljasõite korraldada. Samuti sooviksid pered senisest rohkem toetusi lastele õppevahendite muretsemisel.

Lasterikaste perede toimetuleku toetamiseks võiks esile tuua järgmised soovitusel:

- Perepoliitika peaks senisest enam keskenduma üldiste, perede võrdseid võimalusi toetavate meetmete arendamisele ning perede sotsiaalse kaasatuse toetamisele.
- Riiklikul tasandil tuleks koostöös kohalike omavalitsustega perede toimetuleku parandamiseks lisaks peretoetuste maksmisele toetada ka peredele suunatud teenuste arendamist.
- Kohalike omavalitsuste tasandil vajab parandamist perede ja omavalitsuste vaheline kommunikatsioon pakutavate toetuste ja teenuste osas.
- Tööhõivega seotud probleemide lahendamist toetaksid paindlikud töövõimalused (nt tööaja kombineerimine, osaajaga töötamine), mis ühest küljest võimaldaks käia tööl, teisalt aga jätaks piisavalt aega ka kodu ja pere eest hoolitsemiseks.
- Praegusest paremad võimalused sotsiaalteenuste osas (nõustamisteenused, hooldamise ja lapsehoiuga seotud teenused) toetaksid vanemate arvates nii toimetulekut kui töö leidmist.
- Tööturult eemal olnud vanemad vajavad välja-, ümber- ja täiendusõpet.
- Paremad transporditeenused toetaksid nii perede tööhõivet, teenuste kättesaadavust kui ka sotsiaalseid võrgustikke.

Kirjandus

Ainsaar, M., Oras, K. (2000). Laste arvu mõjutavad tegurid Eestis. Raamatus M. Ainsaar (toim.) *Laste- ja perepoliitika Eestis ja Euroopas*. Tallinn: Rahvastikumini­stribüroo, 112–133.

Eesti Statistikaamet. (2006). *Leibkonna elujärg 2005*. Tallinn: Eesti Statistikaamet.

Improving Policy Responses and Outcomes to Socio-Economic Challenges: changing family structures, policy and practice (IPROSEC) – Euroopa Komisjoni viiendast raamprogrammist rahastatud rahvusvaheline projekt (2003). <http://www.iprosec.org.uk>.

Karu, M., Kasearu, K. (2007). *Isad ja lapsepuhkus*. Uuringukeskus Praxis.

Kutsar, D. (toim.) (2003). *Millist perekonnapoliitikat me vajame?* Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Käärik, E., Tiit, E.-M., Vähi, M., Valton, A. (2001). *Lastega perede majanduslik toimetulek 1999–2000*. Rahvastikumini­stri büroo.

Riiklike peretoetuste seadus (RT I 2001, 95, 587).

Tartu Ülikool, Sotsiaalministeerium, ÜRO Arenguprogramm (UNDP). (1999). *Vaesuse leevendamine Eestis: taust ja sihiseaded*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Tiit, E.-M. (2006). Vaesus ja selle mõõtmine. *Vaesuse suundumused Eestis*. EV Sotsiaalministeerium, sotsiaalpoliitika info ja analüüsi osakond. Tallinn. (Sotsiaalministeeriumi toimetised. Poliitikaanalüüs 8/2006).

TNS EMOR, Sotsiaalministeerium. (2006). *Lapsed ja Eesti ühiskond: väärtushinnangute uuring RISC: lisa Eesti maa-aruandele*. Tallinn ([http://www.sm.ee/est/HtmlPages/RISC_lisa_2006/\\$file/RISC_lisa_2006.pdf](http://www.sm.ee/est/HtmlPages/RISC_lisa_2006/$file/RISC_lisa_2006.pdf)).

Suur tänu Ene-Margit Tiidule töö retsenseerimise eest ning kõigile teistele, kes aitasid uuringu valmimisele kaasa!

Varem ilmunud toimetised:

6/2007

Mitteaktiivne rahvastik kui potentsiaalne tööjõuallikas. – Teemaleht.

5/2007

Prostitutsiooni varjatud pool: räägivad seksi ostjad. – Uuringuraport.

4/2007

Töölepingu seaduse halduskoormus. – Poliitikaanalüüs.

3/2007

Teismeliste vägivallatõlgendused. – Uuringuraport.

2/2007

Mees sotsiaaluuringu subjektina. – Artiklite kogumik.

1/2007

Puuetega inimeste toimetulek ja vajadused. – Poliitikaanalüüs.

8/2006

Vaesus ja selle mõõtmine. Vaesuse suundumused Eestis. – Poliitikaanalüüs.

7/2006

Tööturu riskirühmad: vanglast vabanenud töötud. – Teemaleht.

6/2006

Tööturu riskirühmad: vanemaealised töötud. – Teemaleht.

5/2006

Tööturu riskirühmad: noored töötud. – Teemaleht.

4/2006

Tööturu riskirühmad: puudega töötud. – Teemaleht.

3/2006

Tööturu riskirühmad: mitte-eestlased. – Teemaleht.

2/2006

Tööturu riskirühmad: pikaajaliselt töötud. – Teemaleht.

1/2006

Sooline ebavõrdsus: hoiakud ja olukord Eestis. – Poliitikaanalüüs.

Kõik ilmunud toimetised on Sotsiaalministeeriumi kodulehel
www.sm.ee > Väljaanded > Toimetised

Fakte uuringust

- Lastega leibkonnad moodustavad kõikidest leibkondadest 27%.
- Lasterikkad pered moodustavad kõigist lastega peredest 9,3%.
- Lasterikaste perede hulgas on 18% ühe vanemaga peresid.
- Pooled peredest ei planeeri laste sündi ette: lapsed sünnivad siis, kui sünnivad.
- Lapse saamise puhul on vanematele oluline partneritevaheline hoolivus, arstiabi kättesaadavus, stabiilne majanduslik olukord ja ümbruskonna lapsesõbralikkus.
- Kõige enam takistavad laste saamist ruumipuudus, halvad elamistingimused, partnerite tervis ja kitsad majanduslikud olud.
- 51% perede hinnangul vajab nende eluruum põhjalikku kapitaalremonti.
- Pered vajavad abi eluruumi remonditööde tegemisel, pesemisvõimaluste parandamisel, kommunikatsioonide (vesi, kanalisatsioon) arendamisel ja eluruumi laiendamisel.
- Pered soovivad rahaliste toetuste kõrvale rohkem teenuseid.
- Informatsioon kohaliku omavalitsuse teenuste ja toetuste kohta ei jõua alati abivajajateni.
- 15% perede olulisimaks sissetulekuallikaks on riiklikud peretoetused.
- Viiendik lasterikaste perede üksi lapsi kasvatavatest vanematest ei käi püsivalt tööl.
- Vaid pooltes peredes töötavad mõlemad vanemad.
- Lasterikkad pered soovivad rohkem võimalusi hariduse ja arendusega seotud teenuste kasutamiseks ning toetusi tervishoiukulude katmiseks.
- Praegusest enam vajatakse nõustamisteenuseid.

Poliitikaanalüüs on sotsiaalministeeriumi eelretsenseeritav toimetiste sari, mille eesmärk on esitada ülevaateid sotsiaal-, töö- ja tervise poliitikaga seonduvatest analüüsidest ning seeläbi aidata kaasa teadmistepõhise poliitika kujundamisele.